Број 68. У Новом Саду, у суботу 25. марта 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 60 потура сваки пут.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Наши фармазони и ваши фарисеји

Београд, 23. марта.

Дворски фармазон Пера Тодоровић размахнуо се у својим „Малим Новинама“ и цилита се јуначки на све што је радикално, а главна копља и стреле своје наперио је на Косту Таушановића. Они, којима су наше политичке прилике непознате, чудиће се можда, зашто се он тако окомио на затворена Таушановића? Но узроци су томе двогуби:

1.) Пера Тодоровић мрзи издавнина Таушановића, па пошто се Тодоровић, некадањи вођа радикалне странке, обрукао и данас живи као чанколиз дворски, то му је врло мило, кад може да обрука још ког некадањег друга свог.

2.) Раскраљ Милан ужасно мрзи Косту Таушановића и када га није могао погубити, јер се томе противиле велесиле, рад је бар да га обрука, па ако га већ мора да помилује, хоће да га помилује обрукана.

У народној радикалној странци биле су две струје. Умеренијом, која се много повијала двору и неспретно кретала управљао је Никола Пашић; енергичнијом и покретљивијом а непопустљивом, управљао је Таушановић. Пошто је већина пристала уз Пашића, Таушановић се повукао на привредно поље, ал' му Милан није могао опростити и наумио је да га сатари. На суђењу прекога суда, чинили су нечовечан притисак на болесног Пашића и он је ослањајући се на лажна дворска обећања, попустио и обрукао се. Вођа дакле умерније већине радикалне странке изигран је и уклонио се из земље. Погледи свију радикала, па и поштених енергичнијих либерала и напредњака, окренути су били Пожаревцу и једва чекали Таушановића, да се око њега прикупе и сложним радом поведу Србију бољој будућности.

То је дакако знао и раскраљ Милан и наумио је да то пошто по то спречи. Најпре је одгодио помиловање. Свети Никола, Божић, Нова година, проглашење краљевине ит.д. све су то били лажни термини помиловања. Обрекао је напослетку сада на Цвети и у том дознаде од својих гласоноша за неуредност код „Београдске Задруге“. План је био готов, ствар Таушановићева несме се уредити мирним путем; он је мора увећати и надувати. повести и судску истрагу, обрукати Таушановића и разбити наду бољих људи свију странака. Обрукан Таушановић безопасан је. Тако је рачунао с правом раскраљ Милан, зато је он и заборавио мирно уређење ове ствари, а зато је пустио и Перу Тодоровића, да телали.

И удари се у велико звоно, Коста Таушановић је починио дупли злочин, он је фалзификатор, лопов и т. д. И да би ствар трашнија изгледала изаслан би Банковић, да у Новом Саду и Загребу прогласи оне акције, које је Таушановић тамо заложио, за фалзифициране. Но дотеран у Загребу до зида, не мога опорећи свога потписа на акцијама, признаде, да нису фалзификати, већ да су зар нередовним путем изнете из благајне београдске задруге и заложене у Новом Саду и Загребу. Од злочина и фалзификата нема дакле ничега. Откуда одједном тај обрт?! Но ево шта је у ствари. Код овдашњих наших завода практиковало се већ, да се потпуно исправне али непродате акције употребе за разне сврхе. Тако је управа једног завода пре годину две, кад је оно злато јако пало, решила да купује злато. Но да јој не би новац лежао у кауцији без интереса, она је из касе извадила оне непродате акције, и као праву вредност положила за кауцију. Тиме јој је остао новац да ради с њиме. Па тако се радило и другом приликом. Давале се уз гаранцију (меницу соломеницу и т. д.) познатим људима да се послуже за кауцију, пишманлук и друго, па до сада то није нико прогласио за крађу, проневеру и т. д.*) Али када се таких акција нађе, да их је Коста Таушановић заложио, онда одједном искрсну крађа, злочин, фалзификат и т. д. Како су те акције дошле у Костине руке, незнамо. А незнамо ни то, за кога и у чију корист их је Коста заложио. Али то једино знамо, да у Костине руке нису могле доћи, без знања управе Рецимо, да их је Коста Таушановић добио да их употреби и у своју корист. Управа му их је могла дати, јер је Коста Таушановић могао пружити и сигурне гаранције. Таушановић је имао лепа приватна иметка а имао је и лепу плату управитељску од 12 хиљада динара.

Са том платом и тим иметком могао је Таушановић, да је остао на слободи, лако одговорити својим дужностима, плаћати интерес и отплату, и за кратко време све и исплатити. Но када га затворише, Милан му је сатарио имање, а дао га збацити и са управе, и тиме га довео у критичан положај. Да су управници београдске задруге били прави људи и прави пријатељи, завод њихов не би штетовао, а пријатеља би спасли. Но то су мекушци и лажи-пријатељи и Милан је успео.

Чудновато је, како се ваши фарисеји расписали и нападају и осуђују човека пре него су чули Таушановићеву одбрану. Та мајчине јуристе око „Браника“ тек треба у првом реду да се држе правила: audiatur et altera pars и сачекају одбрану Таушановићеву, па онда да изреку суд.

Када је у питању некадањи угледни либерал, прота сомборски, а садања глава клерикалне странке патријарх Георгије, онда „Браник“ тражи, да се сачека истрага саборског одбора и пресуда синода, па ће тек онда да проговори и он о силним оптужбама против свога пријатеља и заштитника патријарха Георгија Бранковића; а када се подиже једна тужба против затворена човека, „солидни“ „Браник“ заборавио је на своје правило и осудио га је пре него што је чуо и једне једине речи Таушановићеве одбране. Но дабогме, патријарх је пријатељ и заштитник „Браникове компаније“ а Таушановић је — радикал!

Чудновато је и смешно је, како „Браник“ лелече о некој „штети“ „Централе“, а овамо и сам вели: како су два пријатеља Таушановићева „пружили сигурност“ за тај Таушановићев дуг Но и то је обична њихова ујдурма. Знају они добро, да њихове тражбине не могу пропасти — ал' треба што више осрамотити сиротог Таушановића, а онда је „Бранику“ — све дозвољено. Но доћи ће време, кад ће се и он и компанија његова морати и стидети. Ваши фарисеји мисле, када каљају Таушановића, да тиме перу патријарха Бранковића, но љуто се варају у томе. Када би оптужбе против Таушановића и стајале и основане биле — што никако није — ипак би он тек изгледао као ситно пиле

*) Та ено где и г. Туцаковић управитељ „Трговачке банке“, чим се прочу о „злочину“ Таушановића, нађе за мудро, да направи велику ватру и спали све непродате акције. (Види последњи бр. „Браника“.) Не мирише ли и ово, да је и тамо било таких акција, па да и оне нису само лежале у каси, а сад им се брже боље уништује траг. Пр. ур. „З“.

ПОДЛИСТАК.

ПРОСЈАКИЊА.

По В. Ј. Н. Данченку

Јевремова удовица, Аљуша, живела је са својом дечицом врло јадно. Слаба и невешта рударском послу, није могла бог зна колико да заради — тек толико, да одржи душу у телу. Патила се са нејаком дечицом, као њен нико. Не једноме је доле у окну сузе лила, сећајући се своје јадне деце, која каткад и на киши и на ветру, и лети и зими, чекају горе на ископану руду, те је извлаче. Јадна деца! Немаштина и сиротиња захтевала је и од њих, да и они уложе све своје слабачке силе и снаге, да се само одрже у животу. Кад су срећнија деца живела рахат, развијајући се, они су од ране зоре до мркле ноћи извлачили на чекрк кошар с рудом. Па је ли онда чудо, што та деца осташе слаба, кржљава и неразвијена? Аљуша беше због тог као утучена. Ни сам је рад не убијаше толико, колико гледање деце своје, која јој на очиглед кржљаве и вену

Но нада на бољу заслугу, не даваше Аљуши духом да клоне. Она се надала и чекала. И заиста, заслуживала је више, јер Аљуша нађе у својој јами на читаву гомилу саме руде, која јој је сјајну будућност обећавала. Но знајући ,да би јој сељани одузели окно, у коме ради, кад би дознали, да је богата рудом, није много слала.

Но потребе беху врло велике. Никаква дохотка не беше с друге стране, те тако би Аљуша присиљена, да веће количине руде у котарици горе шиље. И заиста се живело мало лакше. Ако нису били богато одевени, а оно им је желудац увек пун био. Људи пак видећи, да им сељанка лакше живи, радовали су се и хваљаху Бога, што јој је дао могућности. да живи и да не мора пасти њима на врат.

Да је лакше живела, видело се већ и по том, што је пре увек пре зоре на рад ишла а увече се с рада врло доцкан враћала. Увек је на рад ишла прва, а враћала се последња. И нејака дечица су непрестано пратила своју брижну мајку. У последње је време пак доцније излазила а раније се враћала.

Но људи би морали бити нешто друго, а не људи, кад не би завидели овој јадници. И ако нису сви завидели, нашло се ипак, који су завидели Аљуши, видећи, да мање ради а боље живи него пре, кад се патила и дању и ноћу.

Разгласише одмах, да је Аљушино окно најбогатије. Да није право, да жена у њему ради, код толико људи Најозбиљније захтеваху, да се окно ком човеку да Највећи лармација био је Аљушин сусед, који јој је помагао окно да нађе.

Била је баш недеља и староста сазва општинску седницу. Први му је предлог био, да се Аљушин син изабере за пастира Пошто је ствар напред удешена била, предлог је био једногласно примљен.

Узалуд се Аљуша противила томе, бранећи се, да јој нема ко у раду да помогне. Син јој се морао примити те почасти, које га општинари удостојише, јер општинарима — одборницима поговора нема.

»Буди одважан и пази!« опомињаху новоизабраног пастира одборници. »Сву своју стоку поверавамо теби, а то није мала ствар. Буди опрезан као петао. Ако нас верно будеш служио, неће бити ни теби криво. Општина ће ти и више шта учинити, па то можеш рачунати. Општина много може, јер општина је велика сила!«

Аљуша је тихо плакала у углу.

У истој седници је закључено, да се без ичег даље одузме Аљуши њено окно, па да се да другом. Коцка паде на једног одборника. Није ни чудо, јер господа одборници заступају свугде најбоље своје интересе! И што је оп-

према маторој орлушини. То не треба да заборави ни раскраљ Милан и његови фармазони, а то исто ни Георгије Бранковић и његови фарисеји.

Нови Сад, 24. марта.

Мађарска радикална странка и народности. Када се ова нова странка међу Мађарима образовала, ми смо то споменули, дотакавши се уједно у кратким потезима и њенога програма. У 4. бр. органа те странке „Radikális«, угледао је света чланак под натписом: „Радикална странка и немађарске народности“. (A radikális part és a nem magyar ajku nemzetiségek). У том чланку се оштро напада шовенска политика Банфијева, који је покренуо више листова, а хоће да потисне све немађарске народности. Износе се грдне последице те жалосне политике, и истиче се, да је и сам мађарски народ, највише страдао због такве политике, а корист су брали само Банфи и његови пријатељи. Спомињу се сва насиља, која су употребљавана, да се немађарске народности угуше. Наглашује се, да је Банфи и његови пријатељи, због те своје насилне политике, више мађарске крви пролио, но Бах што је за време своје 17-годишње владавине. Тражи се права мађарска политика, која се само у правој народној слободи свију синова ове домовине састоји. Програм мађарске радикалне странке је племенито братство, узвишено начело и слободно братско удружење свију народности у Угарској, као у истини уставној народној држави. Мађарском народу не треба политика клике Банфи-Тисине, која својом шовенском политиком хоће мађарском народу само да замаже очи, те да га што боље исисава, не треба му њихова уставна комедија. Мађарска радикална странка тражи у истини уставну краљевину са слободним народним правом; праву, а не лажну народносну слободу, политички јаку и здраву народну државу, у братској и пријатељској заједници свију народа Угарске. Не тражи јединство језика, а још мање јединство вере.

Ово је прва мађарска странка, која је отворено заузела ово начело. И буде ли тако и радила, нема сумње, да ће јој за кратко време јако порасти крила, а отаџбини ће послужити као прави синови њени. Ми ћемо пратити рад ове странке, а с времена на време, осврнућемо се и на њен рад.

Нови Сад, 24. марта.

Парламентаризам на рубу пропасти. Сабори уставних држава дошли су до ускршњега одмора. Али ни један сабор, па ни аустријски, није узрујао духове у сабору и изван сабора, као сабор у Италији. Што се тамо догодило пре завршеног заседавања, предсказује буру, која може имати штетних последица, не само по парламентаризам, него и по монархију. Изван сабора донет је т. зв. „декретолеге“, закон, којим се даје власти право, да може спречити јавне зборове и удруживање и да јавну штампу може по потреби свести на нулу.

Оваке мере употребљавају се у уставној земљи само онда, кад су исцрпена сва средства. А у Италији је данас тако. Она жестина, којом се опозиција у сабору борила последњих дана саборисања, доказује, да Италија стоји пред већим немирима, но онда што су били, кад је оно овладала глад међу сиротињом. Тешко, да се икоји сабор разишао у таком грозничавом положају, као сад овај. У очи дана, кад ће се сабор разићи, био је избор саборског председника, који је нагоњен опструкцијом, морао дати оставку, но он је поново изабрат. И да би се могло саборисати, поднео је сабору пооштрен пословни ред, о коме се није ни расправљало, него га је одмах председник ставио на гласање. Влада располаже већином и пословни ред је примљен. Опозиционе посланике председник искључује на 8 и 16 седница из сабора. Опозиција виче председнику: Напоље! Издајицо! А председник се опраштa са сабором и заказује седницу после Ускрса 15. маја по рим.

По свим знацима, посланици ће употребити овај ускршњи одмор, да борбу изнесу на улицу. А кад о положају у земљи почну зборови доносити закључке, пробиће поново у јачој мери економска невоља на видик, но пре. Опозиција је задахнута јаким републиканским духом и може се већ сад рећи, да ће опструкција, неуставност, пооштрени пословни ред, економска невоља, све ће то добити свој вршак у против монархичком питању, које је сад у Италији на дневном реду.

Политички преглед.

Пут Бугарског кнеза. Многи листови јављају, да је бугарски кнез са свим у тајности хитно спремио се на пут. Издао је, веле, прокламацију на народ, у којој вели, да регентство поверава министарском савету, али та је прокламација изашла на јавност, кад је кнез већ био изван земље. „Народна Права“, бугарски лист, вели, да је кнез отишао у Сан-Ремо, својој деци. Али страни листови тврде, да је кнез изненада отпутовао, да циљ тог пута нико не зна, али се мисли, да је у свези с врло важним догађајем. У среду ујутру стигао је кнез, са свим у тајности у Беч. Путовање је, веле, толико тајанствено, да се кнез кренуо не из Софије, но из Пловдива. Из Беча ће, веле неки, у Канеу, где му је мати. А ту је и Јелена, руска кнегиња, кћи великог кнеза Владимира и велике кнегиње Марије Павловне, чију ће руку да запроси кнез.

Положио заклетву. Ново-изабрани угарски министар a latere гроф Јулије Сечењи положио је заклетву краљу у четвртак у јутру. Присуствовали су мин. пред. Сел и угарски врховни коморник гроф Аладар Андраши. Заклетву је прочитао министарски саветник Барнаши. После тога чина примљен је Сечењи од краља у аудијенцију.

Угарски министар у Бечу. У четвртак пре подне примио је краљ Села и Лукачија у приватну аудијенцију, за тим је Сел конферисао са грофом Голуховским, а министар Лукач са својим аустријским колегом. Заједничка министарска седница била је у 3 часа после подне. У њој је утврђен и дан сазива делегација. За јуче је била утврђена заједничка седница под председништвом краљевим. У њој се имају коначно утврдити предлози за делегације.

Рат између Енглеске и Транзвала.

Енглези се спремају на врат на нос, да се користе својим успехом и да отпочну одашиљање своје војске кроз португалско земљиште, док их велесиле не би у томе спречиле каквим дипломатским кораком. Највећма се боје Француске, но теше се тиме, што је Француска сва заложена у своју изложбу, те не ће на штету своју смети да поступи онако енергично, као што би другом приликом без сумње поступила.

Енглеској без сумње треба у првој линији пролаз кроз Португалску, да ослободи Мафекинг. Но даљина је ова врло огромна, а питање је још, је ли и железница од Бејра до Солсберија готова. Пут од Бејра до Мафекинга износи 1.700 километара, и све да Енглеска војску само железницом преноси, треба јој доста времена, а некмоли где ће војска и пешице морати превалити извесне путове. И није чудо, што и у самом Лондону једва верују, да ће се Мафекинг моћи толико дуго одржати.

Са бојишта стижу све неповољније вести по Енглезе, и у Лондону већ опет јавно влада страх и забринутост. Новије вести потврђују да су Бури доиста бацили у ваздух све блемфонтенске водоводе и да је тиме Робертсова војска у Блемфонтену доведена у врло критичан положај. Но што је још судбоносније то је, да генерал Робертс јавља, како се и дивизија Колевилова и коњица Френшова вратиле у Блемфонтен. Не кажу се разлози због чега, и то је оно, што је изазвало у Лондону велику забринутост. Без сумње су Енглези увидели, да је непријатељ одвише јак, те се за то брже боље и повукли, на место да су као што им наређено беше, растерали Буре из Санас-Поста и Таба-Неху-а. Тако су Бури остали јако утврђени и надаље једва на 30 миља, са бока главне силе Робертсове, одакле ће им врло лако поћи за руком, да са мањим четицама своје војске разоре железничку везу Блемфонтена Робертсово стање мора да је врло критично, кад у пркос својој јакој сили, не може да разгони ни једно одељење непријатељске војске, које му је засело тако рећи за врат. Друга једна вест јавља да су јака бурска одељења преплавила железничку пругу између Блемфонтена и Шпрингфонтена. Генерал Гатакра труди се да очува ову железничку везу.

И док се Бури примакоше са свим Робертсу, и ту му задају јаке ударе, дотле из Капа и Натала стижу по Енглезе врло судбоносне вести. По свима капским и наталским варошима држе се јавни зборови, који траже, да се обе ове колоније придруже Бурима. Ово се свугди прихваћа са највећим одушевљењем. У самоме Капу томе је збору председавао капски градоначелник, и кад се збор разлазио, сукобио се са министром председником Шрајнером, кога са звиждањем и писком поздравише. Шрајнер је морао побећи у једну оближњу кафану, а одатле у парламентарну зграду и ту је гологлав и стојећи саслушао, како се отпевала бурска народна химна.

Из Лондона јављају још, да међу енглеском војском на Модер Спруиту влада дезентерија и тифус, која задаје врло велике бриге.

Из Вашингтона јављају, да је државни подсекретар у министарству унутрашњих

штина закључила, то је морало бити. Јер коме је знала да се потужи?

»Шта ћемо сад да радимо?« запита Аљуша кроз плач одборнике

»Па шта си велико могла и до сад. Ти си женскиња, удовица, слаба и неспособна за тежак рад у окнима. Христос ће се за тебе брнути (иди па проси!). Теби и онако много не треба«.

»Али ја могу још да радим!«

»А ко те за то пита! Знамо то и ми сами, али је ипак већ време, да се и ти одмориш«.

Дакле, да иде у прошњу! Чега се Аљуша толико бојала, снађе је саде, кад се томе најмање надала.

»Узми штап у руке, а торбу на леђа, па зађи од куће до куће, нико те одбити не ће. Свако ће ти радо уделити«.

Аљуша није имала времена да јадује.

Ухвати девојчицу за руку и пође у свом селу од куће до куће. Но баш они, који јој одузеше рад и који је упутише да проси, одбијаху је са свог прага с прекором: да је рано почела да проси и да би боље било, да ради. А који јој не пребацираху, изговараху се, да немају ни они, нити да се може вечито давати.

Стога мораде у туђе село, међу туђе људе.

Аљуша је опет устајала пре зоре. Са свим се погубила и постарила, ишла је погнута као старица. Кад је пролазила поред колиба својих бивших суседа, увек ју је обузимао румен стида, те се с тога клонила истих, идући путањама, које беху у страни. По киши и непогоди, по сунчевој жези и ноћној тмини ишла је путем уморна корака по прашини и блату. Често је залутала, а не једаред је провела ноћ под каквим дрветом, док из далека допираше до ње познато завијање вукова. Скоро, да је на послетку заборавила и говорити.

И девојче је расло уз матер, као суха травка на пустом месту, немо, невесело и плашљиво. Њена се душа није људима радовала. Она уживаше у шуштању старих шума, у тихом роморењу валова, у подневној тишини летњих поља.

Од људског говора обе као да су мало речи задржале.

»Даруј, рано, Христа ради! Даруј, брате хришћанине!«

Ето тако је свршила дане своје Јевремова породица. Тако је решила питање: »Како да се живи? и шта да буде с нама?«

—ов—

послова М. Давис поднео своју оставку и да му је ова уважена. Давис је једном извештачу рекао, да се Преторија не може заузети, и он је мишљења, да Енглези никад неће моћи савладати оне висове, са којих стрше све сами Крупови и Крезотови топови. Енглези не треба да мисле да су смрћу Жуберовом бог зна шта добили, јер Кригер није ни мало заостао иза Жубера. По Кригерову савету делао је и Жубер.

Нови Сад, 24. марта.

Кикиндска „Србадија“ пропраћајући рад саборског одбора међу осталим вели и ово:

Решио је још саб. одбор, да се иваше истрага против епархијских управа у Темишвар и Вршац. Истражни чланови биће познате марјонете: Руварац, Јагић и Недељковић. Но да не би баш зла намера у очи упала, решено је, да ће се по потреби и у друге епархије така изасланства одаслати. Па како су боже мој фини! Мотивирају тај свој чин правом врховног надзора, које саборском одбору припада Нисам могао дознати, шта је повода овом решењу дало, а свакојако ће и лајбжурнал ово прећутати. Међу тим, биће ово срачуњена воља «Свјатјејшег», који би хтео, да у Темишвару ваљда нестане оних извора, који су се са епархијске скупштине у погледу «пригода» равлили по читавоме Српству, баш онда, кад је он мислио, да је на својој висини. Што се Вршца тиче, то је сасвим појмљиво. Ваљало је казнити ту дијецезу са таким епископом, који су се усудили, да изнесу истину на среду, те да необузданости стану мало на пут.

Као што се види, патријарх и опет почиње да «проба», те игра «ва банк» не само са собом, него и са народом и његовом автономијом, он са саборским одбором силом ствара анархију. Како би могао доказати, да овака каква је автономија ништа не вреди, те да је преко потребно да се његово миљенче «јединствени статут» октројише. А да то што сигурније буде, ваља створити «династију» у нашој јерархији, јер му не ће сви да парирају, као што он хоће.

Рачун је добро постављен, видећемо, хоће ли се извести, јер швигар на крају пуца.

Вести из места и са стране.

Атентат против енглеског наследника. Јуче смо донели брзојав о атентату на енглеског престолонаследника престола. Сад ћемо мало опширније да прикажемо тај атентат. Као сваке године, енглески наследник је и ове године пошао у госте свом тасту, данском краљу Фридриху. Пут га је водио преко Брисела у Копенхагу. Тачно у 5 сахати стигао је воз у Брисел. Жена наследникова са своје две дворкиње оде у ресторацију, а наследник је разговарао са своја два секретара, седећи крај прозора у дворским железничким колима, што му их је ставио на расположење белгијски краљ. Уједаред неки младић од 16 година, пробије се кроз гомилу света и дође до кола, те је за мало узбуђено гледао на наследника, који то и не узе на ум. Младић за тим скочи на степенице од кола, песницом разбије прозор и на мах двапут опали на наследника из револвера. За тим скочи доле и нагне бегати, али га ухватише неколико чиновника железничких, који га вијаше и нападоше спреда и састраг. Покушао је да се брани револвером, али му овај избише из руке и везаше га. Атентатора су везали и одвели у полицију. Беше миран. И сам атентатор рече, да је хтео да изрази своје негодовање према енглеском двору, што Енглези воде неоправдан рат против Бура. Жали, што му атентат није испао за руком. Атентатор пориче да има саучесника. Он је радио из своје сопствене побуде. Атентатор је од 16 година. Име му је Сипидо, а лимарски је калфа. Пред државним одветником рекао је, да је анархиста и да је као такав учинио атентат.

Смрт Осман паше. Из Цариграда јављају, да је умр'о Осман Њури Гази паша „лав од Плевне,“ у 63. години живота свога. Осман паша се с правом може назвати најбољи војсковођа турски. Учествовао је у врло многим бојевима и свугде је скоро лаворику брао. Год. 1854. ступио је у турску војску а 1875. вратио се из јерменског похода као дивизијони генерал и паша. Год. 1875. борио се против Срба код Извора, и за храброст добио је надимак мушир (маршал). У руско-турском рату одликовао се не једном, а нарочито код Плевне, где је месецима задржао целу руску војску. Ту се борио као лав и добио надимак „Гази“ (победоносни). Па и онда, када га руска и румунска војска са свим затворише, борио се очајно, и тек кад му понестаде ране и цебане и кад не би помоћи ни одкуда, покушао је да се пробије кроз руску војску у Видин. Но јуначки отпор Руса савлада га, његов план пропаде, и он потучен, а при том сам тешко рањен преда се и себе и војску и варош Русима (10. децембра 1877.) Као ратни заробљеник одведен је у Русију где су му као јунаку указиване највеће почасти. После Сан Стефанског мира (априла 1878.) вратио се у Цариград, где је дочекан са највећим одушевљењем. Поверена му је била реорганизација растројене турске војске, коју је дивно извео. Од то доба са малим прекидом био је непрестано војни министар или дворски маршал. Год. 1885. оставио је војно министарство али остао је дворски маршал. У грчко-турском рату био је Осман-паша главни заповедник турске војске.

Нова жупанија. Како неким мађарским листовима из Загреба јављају, општинско веће у Сушаку одржало је седницу и позвало је општине Врбовско, Делашце, Дабар, Вакор и Црквеницу, па и Сењ и Карловац на заједнички корак, да се оснује нова жупанија са средиштем у Сушаку. Мађарски листови примећују на то, да је томе јасан смер, да се поред Фијуме оснује једна јака жупанија, која би се такмачила са Фијумом.

Бугарски војни министар у Русији. Како руски листови јављају, бугарски војни министар Паприков дочекан је у Одеси са највећим почастима Официрски руски кор приредио му је свечан обед, одржана је и војна парада у почаст његову. Паприков је из Одесе отпутовао у Петроград преко Кијева, где се такођер спремају, да га лепо дочекају. Како се тврди Паприков је отпутовао у Русију само за то, да врати посету руском пуковнику Сепончину. Док Бугарска постизава успех за успехом, дотле се Србија дави под тешким притиском раскраља Милана и његових лоших слугу. Хоће ли и овоме доћи једном крај?

Мађаризација на Реци. Из Реке пишу „Обзору“: У автономним круговима настала је овде велика депресија. Баш после говора министра-председника ишчезнуо је талијански текст са свих тисканица на пошти и на брзојаву. Ове су сада једино мађарске; а то је изазвало протест трговачке коморе, која је у својој седници од петка закључила обратити се молбом, да изпостави старе двојезичне тисканице. Наравно, да ће све бити узалуд, те ће се егзар свршити, како је свршила код трамваја. Господа ће морати да се прилагоде. Ми се не би чудили, да др. Мајлендер положи заклетву на мађарском језику.

Србин певач у Петрограду. У Петрограду концертише сада Младен Јовановић, син пок. књижевника српског д-ра Милана Јовановића-Бомбајца. О њему пишу сад скоро сви руски листови, славећи „чудо краја века“. По нарочитој жељи Царевој позван је да суделује у једном дворском концерту. Ево како пишу о њему „Новости“: „Јуче сам био позван у један позоришни круг, да слушам феномен. У том друштву, између осталих, било је и неколико професора петроградске консерваторије. Феномен био је младић, српске народности, изврстан музичар и певач сасвим особите формације. Представите себи лирички soprano са слободним и природним темпо — у лицу двадесетогодишњег младића. Чудновато је, да овака врста појаве производи — преко очекивања — врло пријатне утиске, јер слушајући га, чини вам се, да је певач каква „примадона“. Необично млади српски певач отпевао нам је арију Ровини (una voce), краљице из Хугенота, Болеро из Травијате, и сви смо се ми дивили од чуда“. — „Петроградска Газета“ доноси ово: „Јуче је Н. Фигнер, најславнији певач у опери петроградској, давао у своме дому музички соаре, да својим гостима, из најодабранијег друштва представи младог српског певача — са необичним „soprano“. „Млади Србин заинтересовао је апсолутно све госте г. Фигнера, а позива се, од неког времена, и у највише кругове нашега друштва. Интересантно је, да је млади српски певач, после отпеване песме г-ђце Тетрацини, примадоне италијанске опере, поновио исту са невероватним успехом, због чега је био изазван од стране друштва, бурним: браво! Судбином младога певача највише се интересује барон Вранјељ, један од млађих композитора руских, коме овај одлази свакодневно са извештајем о својим новим познанствима и успесима“. — „Новое Времја“ донело је ово: „Јуче је отпутовала у иностранство „љубимица“ петроградске публике г-ђца Тетрацини. Упознавши се са младим и генијалним српским певачем г. Јовановићем, она се тако заинтересовала својим новим конкуренгом, да му је предложила заједничко концертовање у многим већим варошима западне Европе и Јужне Америке. Г. Јовановић је до сада певао пред многим члановима царске руске породице, за тим у дому кнеза Ерпстова, грофа Креица, коморника цара руског.

Ирци и Енглези. Када се енглеска краљица решила била да походи Ирску, међу Енглезе је ушла права страва, да ће Ирци непријатељски, ладно дочекати краљицу, па можда јој чак и што учинити. Дописници енглеских листова пропутовали су били Ирску, да чују мишљење Ираца. И један дописник саопштава ово: На моје питање, да ли ће Ирци лепо дочекати краљицу, одговори ми један Ирац: „Шта, зар ми да нападамо једну жену?“ Ви врло слабо познајете Ирце, када тако што претпостављате од Ираца. Бог нека прокуне вашу земљу и све што је у њој, и ја се надам да ће вас Бури сламавити. Али ми једну слабу жену, па још стару, нећемо нападати. — Дописник прича даље, како је главна варош Ирске Дублин месецима опустела, пружа врло жалосну слику, и одмах се види да на њој рат много теже лежи но на Лондону. Људи носе улицама врбове гранчице (знак жалости у Ираца) а жене иду у црнини. За све време рата није одржана ни једна забава, промет је стао. Дублин јако осећа, да је толико грдно прорешетане физилирске редове својим синовима морао попунити.

Купатило „Русанда“ у Меленцима. Купатило „Русанда“ ће као сваке године, тако и ове године, почети 1. маја по староме календару (14. маја по нов. календару). Ово дана, као што јављају, одговорено је свима онима, који су молили бесплатно купатило. Купатило је ове године зановљено са многим стварима, те је ове године купатило и боље снабдевено. Особито је постарано за добру кухињу и послугу. Од сада послужитељи морају сви говорити српски, како у гостионици, тако и по хотелима.

Земљотрес. Пишу нам из Варјаша: Јуче, у среду у вече у 7 сати, опазио се доста јак земљотрес. Прво је пукло као топовски метак, па онда се у двапут затресло, и то од истока.

☛ Због празника Благовести изићи ће идући број нашег листа у уторак.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 24. марта.

Беч. (Ориг. тел.) У заједничкој министарској седници тражио је војни министар да се сад већ једном морају завести у нашој војсци брзометни топови и да се продужи службовање у војсци. И министар марине тражио је да се повисе војени издаци. Против тога устали су најодлучније оба министра председника. Одобрили су само 3 милијуна круна за марину. Војни министар Кригхамер одлучио је да поднесе оставку, ако се његовим захтевима не учини за доста.

Брисел. (Ориг. тел.) Атентатор Спидо признао је пред истражним судијом прави злочиначки комплот. Коцком је одређен да изврши атентат.

Најновије вести.

Најновије из Србије. Већ при закључку листа добисмо овај извештај: Тек данас сазнадосмо за све појединости премештаја осуђених на робију и окованих невиних радикала. Пре шест дана довезени су како они из нишког, тако и они из крагујевачког затвора на београдску железничку станицу и ту у затвореној соби држани до пола ноћи. Тад су им на леђа потоварили све њихове ствари и онако оковане под јаком стражом дотерали до савске станице пристанишне. То је простор од скоро два километра и јадни људи стењући и бришући зној с лица спуштали су ствари. Најстарији од њих и физички најслабији, начелник министарства Стојан Протић, пао је на пола пута под теретом. И како даље није могао ништа носити, узето је то као упорство и пређено му бојем у затвору. Пред зору кренула се лађа за Кладово, где су за све пограђене ћелије у кладовском граду. Те су ћелије зидане зимус и сасвим су влажне. Имају у висину и ширину 2, а у дужину 3 метра. У влажним земуницама од 12 куб. метара запремине, имају дакле да живе људи. Дуж целе обале лађа није нигде пристајала и јурила је необичном брзином. Осуђеници су били у доњим собама. Са нарочитим смером узета је за то лађа „Цар Никола II.“ Она је требала да спроводи робље. Разлог за ово премештање је у тобожњој могућности осуђених, да побегну из досадашњег затвора. — (Да ли је ово за то, што се приближују Цвети и поново говори о помиловању? Уредн.)

ОГЛАСИ.

Foulard-Seiden-Robe fl. 840

und höher! — 4 Meter! — porto- und zollfrei zugesand! Muster umgehend; ebenso von schwarzer, weißer u. farbiger „Henneberg-Seide" v. 45 Kreuz. bis fl. 14.65 p. Met.

G Henneberg, Seiden-Fabrikant
(k. u. k. Hofl. Zürich). 533 14 50

КЊИГОВОЂУ

Србина православне вере, који је и у мађарском језику вичан, тражи СРПСКА ШТЕДИОНИЦА КАО ЗАДРУГА **У ВАРЈАШУ** са год. платом од 1200 кр. за сада Првенство имају они, који су већ у новчаном заводу били. Молбенице се имају на управу послати до 20 о. м. по новом календару. 128 1—3

МАНУФАКТУРНА РАДЊА
САВО ТУБИЋА
У ШИДУ
потребује млађег, солидног и послу вештог помоћника. 121 2—3

Ако хоћемо да сигурно добијемо добру и чисту чоколаду, то купујмо
Chokolat Suchard.
Ова многоопробана, најбоље реномирата марка брижљиво је зготовљена, јамчи се да је чиста а у читавом свету је омиљена.
Свуда се може добити.
545 12—

Натечај.

Земунска штедионица акцијско друштво расписује овим натечај до 2. (15.) маја 1900. год. на место

ДРУГОГ КЊИГОВОЂЕ

са годишњом платом од 1600 круна

Сви они, који би на то место рефлектовали нека до горњег рока своје молбенице уз сведочбе да су теоретично књиговодство свршили, српском и немачком језику подпуно вични и да су у књиговодству и кореспонденцији практично радили, управи ове штедионице поднесу.

У Земуну 3. априла 1900.

УПРАВА ЗЕМУНСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ
139 1—2 акцијског друштва.

ВАЖНО ЗА ВИНОГРАДАРЕ.

Имам примљени калема за продају
ЦРНЕ СКАДАРКЕ
3000 комада на порталису и
РИЗЛИНГА
1200 комада и корењака монтиколе по најумеренијој цени. Обратити се ваља на **Косту Гаића** виноградара у Карловци.
9 3—3

ЈЕФТИНЕ ЦЕНЕ!

ПРОЛЕЋЕ 1900!

Јакне за госпође — Одела за господу
Крагнова за госпође — Горњи капути за господу
Јакне за госпођице — Одела за дечаке
Крагнова за госпођице — Горњи капути за дечаке

купује се најбоље код фирме
ВИГЕНФЕЛДА И ШРАЈБЕРА У Н. САДУ
главна улица бр. 13. у кући Браће М. Поповића.
100 5—10

ВЕЛИКИ ИЗБОР!

СПИСАК
СВИХ **50.000** ДОБИТАКА.
Највећи добитак у најсретнијем случају
1,000,000 Kronen.
Speciell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt

ПЛАТИВО У ГОТОВОМ НОВЦУ.

		Kronen
1	Prämie mit	600000
1	Gew. à	400000
1	„ „	200000
2	„ „	100000
1	„ „	90000
1	„ „	80000
1	„ „	70000
2	„ „	60000
1	„ „	40000
5	„ „	30000
1	„ „	25000
7	„ „	20000
3	„ „	15000
31	„ „	10000
67	„ „	5000
3	„ „	3000
432	„ „	2000
763	„ „	1000
1238	„ „	500
90	„ „	300
31700	„ „	200
3900	„ „	170
	„ „	130
4900	„ „	100
50	„ „	80
3900	„ „	40
2900	„ „	
50,000	Gew. u. Pr. im Betrage	**13.160,000**

ПРУЖИМО РУКУ СРЕЋИ!
Многи су већ
ПРИ КУПУ ЈЕДНЕ СРЕЋКЕ КОД НАС ПОСТАЛИ СРЕТНИ!

Најпогоднија лутрија на свету јесте крал. уг. повл. класна лутрија, која ће ускоро опет изнова почети. Од **100.000** СРЕЋАКА ВУЋИЋЕСЕ **50.000** добитака у готовом, дакле половина добитака од свију срећака које постоје по наведеном списку, и по томе не даје ни једна страна лутрија саразмерно тако велике добитке, као наша угарска класна лутрија.

Највећи добитак у најсрећнијем случају износи

један милијун круна.

У свему долазе **тринајест милијуна 160.000 круна** за ижребање. Ово сво подузеће стоји под **државним надзором**

Уплата једне оригиналне срећке I. класе износи по плану

за **једну осмину** (1/8) ф. —·75 или кр. 1·50
„ „ **четвртину** (1/4) ф. 1·50 „ „ 3·—
„ „ **половину** (1/2) ф 3·— „ „ 6·—
„ „ **целу** (1/1) ф 6· „ „ 12·—

које срећке уз **поузеће** или **претходну пошиљку** новаца разашиљемо. Званични план бадава. Поруке за оригиналне срећке, молимо да се до

14. априла о. год. по рим.

управо на нас пошаљу.

A. Török & Co
Bankhaus
BUDAPEST, V. Waitznerring 4|a.

Многе и врло велике згодитке исплатили смо нашим поштованим муштеријама и то за кратко време око три милијуна круна. 112 2—8

Поручбено писмо да се оцепи. Herren **A. Török & Co.**, Hauptkollekteure, Budapest.

Молим да ми се пошље I. кл. оригиналан лоз кр. угар. класне лутрије са званичним планом.

Свота од круна ..... | Има се подићи уз поузеће. | Следује поштанском упутницом. | Које се не свиди, молим да се избрише.

Тачна адреса: .....

Сребренички јади.

Сребреница, у децембру 1899.

„Зрно до зрна погача, камен до камена палача“ каже наш народ. Истина, ово зрневље, што га ми скупљамо крваво је и много жртава стаје наш напаћени народ. Али ћемо и поред свију тешкоћа, које нам се на пут стављају износити мало по мало сва она насиља и неправде, што нам босанска влада чини, да и мало шири кругови виде наше јаде и болове, те ће тим с једне стране стећи чврсто увјерење о нашем стању, а с друге стране ови ће им гласови, који су проткани скроз истином, послужити као неко мјерило, по коме се имају равнати, читајући којекакве неистините гласове нашијех противника, који на сва уста трубе, да у нас расте смиље и босиље, да власти дијеле мир и правицу, а ми да смо усијане главе, па да ни сами не знамо шта тражимо. Нама ће бити врло драго, ми ћемо наше невоље много лакше сносити — кад чујемо да су и наша браћа, која су удаљенија од нас, прочитавши ове ретке, истински нас пожалила. Лакше ће нам бити, јер ћемо тугу сносити у двоје. Осим тога наћи ће се људи и од знатног положаја, који ће својим заузимањем порадити код других моћнијих народа, који се интересују нашим стањем, да се предузму озбиљније мјере, да се једном и код нас уведе мир и правица, јер је већ вријеме да и ми очима прогледамо.

Босанска се влада труди свима силама, она се не гнуша и најподлијих средстава, само да свој циљ постигне. Она има главни принцип у своме раду, којим се служе сви синови Игњата Лојоле: „циљ оправдава средство“, па се по њему и равна. Она је намислила да наш народ упропасти и морално и материјално, па јој је онда врло лако изводити њезине подле намјере. Прво се је окомила на српску школу и цркву, јер је лукава лија добро увидила, да су то два златна стуба, на којима почива срећа српског народа, па падну ли они, пашће и српски народ.

Све власти политичке, по цијелој нашој домовини као органи њезини, иду јој у томе на руку и слијепо извршују све њене планове.

Ја ћу овим својим дописом покушати, да у колико ми је могуће јасније изнесем дјеловање власти у Сребреници и њеној околини, осврћући се при том по мало и на опште прилике, које се код нас дешавају.

Власти наше не могу спокојно да гледају да наш народ живи срећно и мирно, него су бациле живи огањ у зграду среће и благостања народног, окомиле су се прво на цркве и школе, те су чиниле покушаје да свештенике, као народне пастире, за се задобију, па ће им онда бити руке одријешене, те могу сербес радити шта хоће. Влада је пружила неким свештеницима новчану помоћ т. зв. субвенцију, као бајаги да их материјално помогне, особито оне, који имају слабе парохије. Али се очито показало, да она пружа и онијем субвенцију, који је никако и не требају.

Право је казато, да је данашња субвенција подијељена свештеницима тобоже као помоћ материјална — прави у л а р којим крећу и зауздавају претпостављене власти свештенике са субвенцијом према својој потреби како хоће.

То је с једне стране чињено за то, да слијепо извршују све њихове наредбе, а с друге стране да не смију ништа радити у корист народа и цркве, нити устати у њихову одбрану, јер буде ли се њима ма и за што одупр'о, губи субвенцију. Истина, има их, који су према субвенцији, слијепо њима одани и који је уживају у довољној мјери, а има их и који нису. А има их и таквих, који је никако и не желе имати из разлога, да могу сваког тренутка устати на обрану части црквене и народне.

Покојни прото Алекса Поповић, парох сребренички, и ако је уживао субвенцију око 200 фор. годишње и ако није био Бог зна како спреман богословским знањем или наображен, да може за све потанкости ступити у борбу, ипак није могао одољети, да не подигне глас свој — тужбу против војачења око 15. августа 1892. г. Који и мало има свијести и љубави спрам свог позива и дужности, тај не може равнодушно гледати, да се вријеђа на недостојан начин живац народности и наноси штета цркви и народу, него ће за то устати у одбрану.

Пок. прото, кад је дознао из позива, да ће војачење бити 16. августа т. ј. сутра дан по Вел. Госпојини, устао је против тога. Истина војачење је било 16. авг., али су ови рекрути били позвани, да буду већ до подне 15. авг. на саму Госпојину — ради новачења, па су морали сви са својим родитељима и старатељима, одустати од својих цркава-богомоља, од својих још одавна освештених прађедовским аманетом зборова, који су обично у овом крају готово код сваке цркве уобичајени, те на тај начин за љубав војачења без пушке, без сабље, уништени су зборови и састанци црквени и народни, а власт је радила по своме ћеифу шта је хтјела.

На Госпојину, за вријеме св. службе, пролазило је буљуцима народа са бубњевима, свиралама и таламбасима лупајући поред цркве и тим — виком и нередом — нарушавали мир и светињу богослужења, што је могло без тога бити. Тадашњи котарски престојник Јулије Мосаковски, према поднешеној тужби преко конзисторије зем. влади, бранио се је тим, да војачење није било тога дана, него сутра дан, што је један рачун, јер је баш тога дана била узбуна и метеж код народа, што је све по зрелој увиђавности значило отимање народа од цркве, празника, од славља, које је тога дана приређено било. Ова ли је поступак извршен и идуће године, па ли доцније — те опет престојниково би пречe. Осим тога прото Алекса доби укор и од владе и од конзисторије, а од власти субвенцију изгуби. То је било и опет ће бити, ако свештенство буде свјесно и не буде толико гледало на владине — субвенције.

Није згорега ни то споменути, што неки свештеници слијепо одани субвенцијама, слабо маре мољакати и писмене поступке чинити властима, да се по доставјеним пријавама искорјењују дивљи бракови, да се употребе казне према несложним супрузима, да се путем и настојањем мјесних политичких власти устроји слободно празновање празника, да народ не работише нећељним и празничним данима по цестама и т. д. Истина, ови се редови приписују свештениковом настојању, али и политичне власти не треба да сметну с ума, да између цркве и државе мора постојати нека веза, да се мора одржавати нека хармонијска цјелина, па ће тек само онда моћи обје напредовати — ако буде једна другу узајамно потпомагала. Код нас тога на жалост нема, јер полит. власти слабо и готово никако и не обраћају пажњу на оно што срп. прав. свештеник моли и тражи. Многи ће свештеник скрштених руку, кад му помоћи ни од куда нема, тужним срцем гледати јаде у његовом народу — гледаће, али му неће моћи пружити никакве помоћи, јер је и он и његов народ остављен самом себи, да се бори као лађа без кормановша на силном узбурканом мору. Ти сви јади, који наносе штету и увреду цркви православној јесу: деморализација, злоба, псовка, конкубини, несложни супрузи и т. д. што је све добро дошло римској пропаганди, јер је она то вазда и сијала у наш народ, да би могла доцније боље жњети плодове свога рада, јер је њима и најподлије средство добро дошло — само да продру напријед!

Јест, то је цијела истина. Свему бос. влада иде на руку, само не напретку српско-православног народа у Босни и Херцеговини! Она је пјелела своје нечисте прсте и у црквене ствари, па нешто силом, а нешто митом, почела на неким мјестима по мало и успијевати у свом раду. Није јој ни то било доста, него је још и даље посегнула својом нечистом руком. Окомила се је на ону страну одакле сија Србину прва свјетлост српске самосвијести, гдје продиру у душу младих Српчића основни и трајни појмови о њиховом народу, о прошлости српској и о тужном Косову... — јурнула је као бијесна лавица свом снагом на с р п с к у ш к о л у, да угаси онај свети пламен српског жара, који је вијековима одушевљавао Србина, па ће јој онда пути бити отворени, да безбрижно дјелује у свом гнусном предузећу.

Многе су српске школе у милој нашој Херцег-Босни и осјетиле отровни задах ненаситиме аждаје, неке се нијесу могле одржати у борби са велзевулом, а већина се одржала — Богу хвала — и дан данас на дику и понос онијех, који се борише неуморно и жртвоваше много — препатише много, а осујетише паклене намјере нашег супостата.

У првом колу спада и наша српска основна школа у Сребреници. Год. 1883. власт затражи од српске општине да преда српску школу (била је мушка и женска уједно) у владине руке, изговарајући се тобож тиме, што је народ врло сиромашан, па влада увиђајући то, одлучила је, да како било, помогне народу и то да прими на се издржавање српске школе. Обећања су била одвећ ласкава, али се општинари нијесу дуго дали, него су се доста ватрено борили. Кад је власт видјела, да то не ће бити лак посао, као што је она замишљала и кад насједе код општинара, ухвати у своју мрежу учитеља српске школе М и л о в а н а С т а н и ш и ћ а, који јој је највише помогао да српску школу покомунали. (Исти се учитељ налази сада у Зеници на комуналној школи).

Он није имао никаква темељита знања — као што га ни сада нема — за учитељску службу, него је пребјегао из Црне Горе ради некога злочина што га је тамо починио, па је дошао у Сребреницу и молио општину, да га прими за учитеља под какву било плату, само да се љебом прехрани. Он се бојао да не изгуби код општине учитељску службу, јер се у свему показало, да није никако способан за учитеља, а хтио је још да себе осигура, пошто му је власт нудила добру плаћу и јамчила му, да ће га признати за правог учитеља у дефинитивном стању, ако буде настојао, да српску школу покомунали. Исти учитељ задобије доцније и неке општинаре на своју руку, па ниш расејан у општини, па онда, завадивши општинаре међу собом, испослова, да српска школа пане.

Општина, прије но што је предала српску школу у владине руке, учини са влашћу уговор, да у комуналној школи — пошто у њој и дан данас и нема друге дјеце осим српске православне, изузев двоје троје иновјерне — учитељ и учитељица морају бити Срби православне вјере, те да ће само под тим увјетом слати своју дјецу у школу, а другачије никако. — Власт је на овај предлог морала пристати.

Наша се невоља није само на овоме зауставила, него нас је почела ћерати још и даље. Прије 3—4 године наша црква, која је била начињена на врло незгодном мјесту, још за турског времена, од врло слабог материјала — сруши се, па ми и дан-данас у вароши немамо цркве, него идемо пола сата изван вароши у капелицу, која је у гробљу начињена, да се молимо Богу. И варошанима и сељацима врло је незгодно ићи тако далеко у цркву, особито кад се деси ружно вријеме или велики снијег. Најпослије смо се ријешили, да с Божјом помоћу зидамо нову цркву — онакву, какву смо кадри спрам нашег стања, те смо били изабрали мјесто за цркву много љепше од првог. Власт и овдје поче правити велике сметње, те је помоћу својих органа увијек, — дознавши гдје се има црква правити — сама куповала то мјесто, или позајмљивала свој новац другоме, да откупи то мјесто, — само да се црква ту не направи.

Тако кад је општина изабрала врло лијепо мјесто за цркву — код цареве ћуприје — а откупила га под скупе новце за цркву, власт брже боље наговори сребреничког зеленаша Алексу Јовановића, трговца, те он откупи то лијепо мјесто за се. Јест, ова продана душа вољеде учинити по жељи власти, него на корист своме народу и св. матери цркви, и данас се ондје, гдје је требала да буде српска црква, уздиже величанствени „Хотел Сућеска“ газда Алексе, на кога је потрошио више од 15.000 фор. Сад се за тај посту-

пак грозно каје, али послије боја копљем у трње!

Не дадоше нам мјеста, па нам не одобрише ни план црквени, који смо морали предати власти на преглед. Котар. предстојник је узео план, који је израђен од једног чувеног вјештака у тој струци — у чисто православном византијском стилу, изговарајући се тобож, да план није добар, те је наметао општини други план — у готском стилу, што ми нијесмо никако хтјели примити. Општина је тражила свој стари план, наводећи, да она бољег не тражи, али га власт не хтједе ни дан данас повратити. Шта је тим хтјела, то се само по себи разумије.

Садашњи котарски предстојник, гроф Вај, поријеклом Мађар, смртни је непријатељ Срба и прогања сваког оног, који се иоле српски осјећа. И код општине градске и код власти, не заводи се, да је новорођенче Српче, српско-православне вјере, него грчко-источне. У градској општини нити шта примају нити издају ћирилицом и ако су две трећине грађанства српско-православне вјероисповијести.

Сваког свеснијег Србина записао је котарски предстојник гроф Вај, у т. зв. црну књигу, те кад му се пружи згодна прилика, глоби их и затвара немилице. Тако је год. 1899. скупио саме глобе од грађана 15.000 фор. за врло незнатне ствари ексекутивним путем, само за то, што не раде онако, како му његово мађарско срце жели.

И у погледу кулука велике се неправде чине народу. Многи раде по 12 дана мјесто по 6, само ако није по ћеифу власти, те по неки одлеже осим тога — само још 6—14 дана у затвору. Ако који од грађана или сељака има од лијечника свједочбу да је неспособан за тешки рад, морао би се по праву ослободити и од кулука. Но и поред тога има случајева, да дотични и са љекарским увјерењем мора радити са осталима, као што се десио скоро случај (кад би овај био једини) са Ђорђом Марковићем, којега је војнички помоћник Палмер силом натјерао на рад. Ђорђо се потужи кот. предстојнику и показа му љекарско увјерење, али га предстојник одби, оћера га на кулук и оглоби га са 2 фор. и 10 новч. Престојник се није само на томе зауставио. Он затвори кавану истог Ђорђа — без икаква узрока — говорећи, да се кавана налази у врло хрђавом стању и да не одговара прописима. Затворивши кавану, ускратио је тиме издржавање једне породице, која је само од каванске кирије живила. Кавану је у ствари само за то затворио, да с једне стране нашкоди споменутом Ђорђу, а с друге стране, да учини љубав својој милосници, кћери Игњата Едбауера, који је кавану држао. Кавану премјести у кућу једног Швабе — Сухона Пани-а, да своме помогне а сиротом Србину помоћ ускрати.

Велика потпора и десна рука у његовом послу јесте војнички помоћник Палмер, који иде још више у томе и од самог престојника.

Палмер је због свог неморалног владања, због вријеђања части и имена, како грађана, тако и сељака, врло омрзнут и код православних и код мухамеданаца и сваки гледа, да се с њиме ни у путу не сретне, а ако кога натјера потреба, да оде до њега каквим послом, тај већ у напријед зна, да не ће с њим џабе проћи.

Њему је кот. престојник, осим дужности војног помоћника, повјерио и то: да издаје путне листове и шаље позивнице за кулук. Ако ко дође по пасош, особито сељак, тога ће Палмар или истјерати из канцеларије говорећи да није у одређено вријеме дошао, или ће, — кад му се прохтије — ако види да је ствар сасвим нужна, проводити најбезобразније шале са дотичним, па пошто се тога надоволи — изда пасош. Једноме је сељаку из Осата осјекао Палмар својом руком пола брка, кад је овај дошао да вади пасош, наваћајући да мора у пасош ставити каква биљега има на њему. Сељак је кумио и молио, да га не накази, али се Палмар није дао ни осолити, те је јадни сељак најпослије жртвовао и свој брк, само да што прије оде у Бијељину па рад, јер га друштво није хтјело више чекати.

Другом приликом једног старог ихтијара, мухамеданца, са села Осмача, водао је Палмар близу ½ сата за браду око свог писаћег стола, па му је тек онда издао пасош. Многоме ће изгледати ово невјероватно, али ће оба ова случаја, као и још много штошта посвједочити цијела Сребреница и остали народ у нашем котару, али нико не смије ништа овоме тиранину. Срби православне вјере трн су у оку овом гадном и покваренном човјеку. Своју је мржњу спрам њих исказивао на више начина, а као најбољи доказ за ово може нам послужити и овај примјер. Ове године о нашем Васкрсу позвао је Палмар преко 30 људи Срба православних, из општине Оправдића и Кравице, да раде на кулуку. На 2 дана пред Васкрс пошаље он оружнике по њих, те их силом дођераше у Сребреницу. Ни вапај њихов, ни плач дјеце, ни преклињање жена и вриска њихова, које остају без својих домаћина да проведу свијетли празник Христов, да се послије великог труда и поста обрадују, омрсе и заједно провеселе са својим мужевима, не могаше умекшати окорјело срце ових нељуди, него мјесто лијепе утјешне ријечи, добијали су ови сиромаси кундаке у леђа, те су их поћерали у Сребреницу недавши им ни да се пресвуку, да би — ако ништа друго — провели празник у чистом одијелу. Кад стигоше у Сребреницу, Палмар није знао шта ће да ради од великог веселља, видјевши уплакана лица ових поштених домаћина. Сељаци су се превијали као црви и молили Палмара од сваке руке, само да их пусти кући да о празнику не раде; молили су га да их бар пусти, да се омрсе код куће, па ће им послије мјесто 6 по 12 дана радити. Палмар се заједљиво и пакосно осмјехну и рече им: „Ја сам наредио пашем вахтмајстору, да вам скува 1 казан обојених јаја, да убије 2—3 крмка и закоље 1 вола, па да вас о вашем влашком празнику господски почастимо,“ па их истјера на поље. Тешко им је било, али су морали трпити. Ко јаднији, ко чемернији од њих! Не само да су били приморани да раде о Васкрсу, него је једна трећина од њих славила Ђурђев дан, па су морали и на крсно име, — које је Србину тако мило и драго — мјесто да служе код своје куће вино и ракију, туцати камен на цести. Заиста тужно и жалосно! Гдје ли сте сада, о митрополити: Живковићу, Серафиме и Мандићу, да видите своју паству у каквом је благостању, да чујете и видите ове јаде и невоље — не видјели да Бог да сунца ни мјесеца — па да се онда, ако имате и мало савјести, не постидите својих ријечи да наш народ ужива под босанском владом такво право као никад дотле! Зар се не бојите Бога и његове казне, зар се не плашите онога, који шаље муње и громове, да и на вас коју не пусти?!

Сељаци одоше из конака попу Теодосију и испричаше му своје јаде и молили су га као свог духовног оца и старатеља, да он изради код власти, да се о празнику опросте од кулука. Он, пошто испита ствар, замоли писмено — званичним путем — кот. престојника, грофа Ваја, да ослободи кулучаре од работе уз празничне дане, наводећи још и то, да није праведно учињено по Србе и ради тога, што се до данас није десио још ни један случај, да се који мухамеданац позове да ради на Бајрам или Чивутин да ради о Пасхи, а Србин се позива да ради на свој највећи празник. Зашто не би и пр. г. престојник позвао 30 мухамеданаца да у то вријеме раде, јер они не светкују наш празник, а Србе да позове доцније. Престојник није хтио попа Теодосију удостојити ни одговора, а камо ли да је шта предузео, да се та ствар поправи. Поп Теодосије посла кулучаре, да лично моле престојника, да их опрости од работе, али их овај истјера из канцеларије псујући им и Бога и свеца и Србе и све, што му је на уста дошло.

На Васкрс спреми поп Теодосије брзојавну молбу на земаљску владу, изложи сву ствар и замоли владу, да брзојавно преко котара ослободи кулучаре од работе. Јављено је и конзисторији, али ни од владе, ни од конзисторије не дође ништа, те престојник отјера с оружницима кулучаре 7 сати далеко од Сребренице, само да их што више удаљи од њихових села и да што више њихове ране позлиједи.

Ето неколико примјера, како се власт стара за нас и колико чува оне узвишене царске ријечи, што их је почетком окупације у својој прокламацији народу босанско-херцеговачком рекла: „Да ће их власти у свему штитити гледе народности, вјере, иметка и т. д.“ Како се ово испуњава, ми смо и видјели и чули, патимо и патићемо све донде, док се не стане ногом силнику на главу!

Филонъ Свѧтославлѣвъ.

---

†

Јављам пријатељима и познаницима, да нам је наша незаборављена супруга, мати односно мајка, свекрва

Марија Теодоровић, рођ. Кнежевић

19. марта (1. априла) о. г. након тешког и дугог боловања умрла.

Том приликом одаше јој својим бесплатним суделовањем на укопу последњу почаст пречасна господа, браћа ми у Христу, пароси новосидски: Зарија Станковић, Ђорђе Велић и Вељко Миросављевић као и протопрезв. капелан Јован Вујин и дворски ђакон Никанор Чобановић — на чему им овим благодарим, као и свима онима, који нам покојницу до вечне куће испратише.

У Новом Саду 23. марта 1900.

У име родбине:

Никола Теодоровић
син.

---

†

С болом у души јављамо свима сродницима, пријатељима и знанцима тужну вест, да је наша мила и незаборављена супруга, сестра, мати, свекрва, мајка

Милица Марковић рођ. Бањац

у суботу, 18. марта у 57. години живота, после дугог и тешког боловања преминула.

Земни остатци миле нам покојнице опојани су 20. марта у правосл. храму и предани матери земљи.

Вечан јој спомен!

У Мошорину, 20. марта 1900.

Илија Марковић учитељ, еупруг, Мара, кћи, Радослав и Душан свештеници, синови, Коста Бањац, брат, Даринка и Милена, снахе, Душан Мушицки учитељ, зет, Душан и Милица Марковић, Велибор и Доброслав Мушицки, унучади.

ОГЛАС.

Част нам је овим наше поштоване муштерије и публику известити, да смо у свакој већој вароши у земљи под нашом сопственом фирмом, па тако и у

Новом Саду, главна улица бр. 1

у кући г. Ђорђа пл. Стратимировића наше стовариште отворили и да се

ОРИЂИНАЛНЕ СИНГЕРОВЕ ШИВАЋЕ МАШИНЕ

искључиво у нашим стовариштима добити могу, јер ми наше **оригиналне Сингерове шиваће машине** никоме у препродај не дајемо.

Вођење нашег стовариште у Новом Саду поверили смо нашем књиговођи госп. **БЕЛИ КОШТАЛУ** и молимо учтиво наше поштоване муштерије, да поклоњено нам до сад поверење изволите у истој мери и на нашега заступника пренети.

Ми смо наше новосадско стовариште снабдели са шиваћим машинама за разноврсну потребу и препоручујемо исте по најновијој конструкцији поштованој публици, молећи за што многобројнију посету.

Сви делови шиваћих машина могу се увек у нашем стовариште добити, такође се оправке тачно и ваљано извршују.

Бесплатна настава и у модерно-уметничком везу. **Сингер кумпанија**

деоничарско друштво шиваћих машина

пређашња фирма **Г. Најдлингер**

89 2—3 **Нови Сад,** главна улица бр. 1

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.